

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA
MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

**FARG‘ONA
DAVLAT
UNIVERSITETI**

“Ilm-zakovatimiz – senga, ona-Vatan!”

**mavzusidagi Respublika onlayn ilmiy-amaliy
anjumani materillari**

2-qism. Tabiiy fanlar

Farg‘ona, 2022-yil 20-yanvar

Фойдаланилган адабиётлар

1. Мухамедиев А.М. Новые виды ветвистоусых (Cladocera, Crustacea) с рисовых полей Ферганской долины // Узб. биол.ж. 1960. № 3. С. 35-38.
2. Мухамедиев А.М. Некоторые вопросы зоогеографического распространения и генезиса тропических форм низших ракообразных (Crustacea, Entomostraca) // Сб. науч. трудов Ташгоспединститута им. Низами. 1978. № 232. . – С. 3-8.
3. Кутикова Л.А. Коловратки фауны СССР. Л.: Наука, 1970. - 742 с.
4. Тошов Х.М. “Девхона кўлининг гидробиологик ҳолати ва балиқчиликдаги аҳамияти” биология фанлари бўйича фалсафа доктори (Phd) диссертацияси автореферати Тошкент – 2021.

R. Yunusov – Buxoro davlat universiteti dotsenti

F.A. Ganiyeva – Buxoro davlat universiteti o’qituvchisi

I.Y. To’xtayev – Buxoro davlat universiteti talabasi

**ERTANGI KARTOSHKANI EKISH MUDDATLARI VA TARTIBINI O’SISH VA
HOSILDORLIGIGA TA’SIRI**

O’zbekiston aholisining kartoshka mahsulotiga bo’lgan ehtiyojini qondirish dolzarb vazifalardan biri bo’lib, kartoshka asosiy oziq-ovqat sanoati uchun muhim xom-ashyosi hisoblanadi. Buxoro viloyati tuproq-iqlim sharoitida mahalliy va chetdan keltirilgan navlari maqbul ekish muddatlari va ekish sxemasini ilmiy asoslangan holda kam o’rganilgan. SHularni inobatga olib ertangi kartoshkani optimal ekish muddatlari va usuli hamda o’tqazish tartibini aniqlash maqsadida 2020-2021 yillar davomida dala tajribasini olib borilgan. Bu tajribalarda Gollandiyadan keltirilgan ertapishar Ramona va Marfona navlaridan foydalanildi. Tajriba Buxoro tuman “AminHayot bog’i” fermer xo’jaligida o’tkazildi. Dala tajriba xo’jaligi tuprog’i qadimdan sug’oriladigan o’tloqi allyuvial bo’lib, chirindi (gumusni) miqdori 0.8-1.2%, azot – 0.006-0.12% va kaliy 0.32-0.60% tashkil qildi. Dala tajriba xo’jaligi maydoni 0.3ga. tajriba o’tkazish yillarida o’rganilgan navlarda eng maqbul ekish usuli va tartibini aniqlash uchun fenologik kuzatuvdar hamda hisob-kitob ishlari, ya’ni o’simlikni unib chiqishi, shonalash, gullash va pishish davrlari, ko’chat qalinligi, tuganaklarning og’irligi, bir tupdan va gektaridan hosildorlik aniqlandi.

Dala tajriba xo’jaligi erini shudgorlash dekabr oyida 30-35sm chuqurlikda o’tqaziladi, tuproq sho’ri yuviladi, fevral oyida ekishdan oldin 400kg ammosfos fizik holda yerga kiritiladi. Kartoshkaning ertangi navlari uch muddatda 15,25 fevral va 05mart oyida 8-10sm chuqurlikda ekiladi, qator oralariga ishlov berildi va o’suv davrida 250kg/ga ammiakli selitra va 100kg/ga ammosfos mart-aprel oylarida erga kiritiladi, o’suv davrida 8-10 mart 300-350m³/ga me’yorda sug’oriladi, ikki marta chopiq qilinadi va iyun oyida kartoshka hosili yig’ib olinadi[1,2].

O’tkazilgan tajriba natijalarida shu ma’lum bo’ldiki, kartoshkaning Ramona navida o’suv davri 85-96 kunning va Marfona navida esa 96-102 kunning tashkil qildi. 25fevralda va 5mart oylarida ekilgan kartoshka navlarining o’suv davri qariyb bir xil bo’ldi. Ertangi kartoshkani o’suv davrlari oziqlantirish, sug’orish tizimi, tuproq-iqlim sharoitlari, yer osti sizot suvlarining joylanish chuqurligi, tuproq unumdorligi, ekish muddati, usuli, navlar va boshqa parvarishlash omillariga chambarchas bog’liqdir. SHuni alohida qayd etish lozimki, ertangi kartoshka navlarini parvarish texnologiyasida, xususan ularning oziqlantirishiga e’tibor berish lozimdir. Agar azotli o’g’itlar bir yillik me’yoridan ko’proq me’yorda berilsa, kartoshka palagini g’ovlashiga sabab bo’ladi va pirovard natijada tuganaklarning pishishi kechikadi va hosildorlik esa anchagina kamayadi.

SHuningdek, olib borilgan tadqiqot natijalaridan shu ma’lum bo’ldiki, Buxoro viloyati tuproq-iqlim sharoitida ertangi kartoshka navlari uchun eng yaxshi va maqbul muddati bu 25fevral bo’lganligi aniqlandi hamda bu muddatda ekilgan tuganaklarda hosildorlik boshqa ekish muddatlarga nisbatan 18-31ts/ga yoki 9.5-19.2% ga oshadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. <https://uz.denemetr.com/docs/769/index-318841-1.html?page=8>
2. <https://www.twirpx.com/file/1338519/>

**“Ilm-zakovatimiz – senga, ona-Vatan!” mavzusidagi Respublika onlayn
ilmiy-amaliy anjuman materiallari**

Sh.N. Omonov, M.Sh. Rahimov. Arvohkapalak (<i>Sphingidae</i>) larning biologiyasi, ekologiyasi va tabiatdagi ahamiyati	92
Ф. Абдувалиева, Ш. Хушматов. Ўқувчиларда жисмоний ва интеллектуал ривожланиш ўртасидаги боғлиқликни ўрганиш.	94
S.O'. Dadajonova. Spirulina suv o'tining ahamiyatli jihatlari va inson organizmiga ta'siri	95
С.Э. Фундукчиев, Г.У. Сарибоева. О расширении гнездового ареала кольчатой горлицы в Узбекистане	96
G. Yakubova, X. Muhammadjonova. Yurak qon-tomir sistemasi kasalliklarini bolalar va o'smirlarda uchrashi va uni oldini olish	97
S.A. Jakbaraliyeva. Oqsilning yashirin xususiyatini kashf qilish quyoshdan foydalanish texnologiyasini qanchalik oshiradi	99
M.N. Abdurahmonova. Kremniy - raqamli asrning bosh qahramoni	100
A.D. Xodiyeva. Laetiporus sulphureus zamburug'ining tarqalishi va bioekologiyasi	101
M.Masodiqova, H.Umurzaqova. Anorzor agroekotizimlariga zararli hasharotlarning ta'siri	103
X.T. Rayimberdiyeva. Biozararlanishning oldini olish –sifatli hosil garovidir	104
N.N. G'oziyeva. Nafas olish sistemasi mavzusini o'qitishda o'qituvchining innovatsion faoliyati tuzilmasi	106
G.M. Zokirova, Sh. Kamolov. Oltinko'z (<i>Chrysopidae: Chrysoperla</i>) entomofagining biologiyasiga doir	108
K.D. Rahimberdiyeva, A.A. Vaxobjonov. Markaziy osiyo mamlakatlariga xos bo'lgan umumiy muammolar	109
E.X. Najmiddinov, A.Z. Rasuljonov. Baliqlar sangvinikolyozi va ularni oldini olish	110
E.X. Najmiddinov, A.Z. Rasuljonov, A.R. Hamdamov. Baliklarda ligulyoz va rafidaskaridoz kasalliklarini oldini olish	111
Sh.M.Toshtemirova. Zoologiya fanini o'qitishning zamonaviy elektron o'quv materiallari bazasini yaratishning o'ziga xos xususiyatlari va bosqichlari	112
J.Y. Roziqov, X.U. Isayeva. Yer sirtidagi obektlarning quyosh radiatsiyasini qaytarish xususiyatlari	113
Sh.A. Sharipov. Silikat shishalar xususiyatlariga ion almashtirishning ta'siri	114
J.I. Tursunov. <i>Cistanche mongolica</i> o'simligini vitamin tarkibi	116
Н. Охунова, Г. Зокирова. <i>Tuberolachnus salignus</i> Gmelin (Homoptera, Aphidoidea) ширасининг биоэкологияси ҳақида	117
М.Е. Имомова, С.А. Каримова. Изучения химического состава мёда и уровни детализации по тн вэд	118
Г.И. Туремуратова. Қорақалпоғистон шоли далалари зоопланктон организмлари	120
R. Yunusov, F.A. Ganiyeva, I.Y. To'xtayev. Ertangi kartoshkani ekish muddatlari va tartibini o'sish va hosildorligiga ta'siri	121
R. Yunusov, F.A. Ganiyeva, Sh.U. Ro'ziyev, O.O. Orifov. Intensiv pakana nok daraxtlarini mahsuldorligining nav-payvandtaglar kombinatsiyalariga bog'liqliligi	123
Д. Инамжонов, А. Абдубокиев, С.З. Омонтурдиев, Ш.Хушматов. <i>Matricaria chamomilla</i> L. ўсимлик экстрактининг вазорелаксант таъсири	124
Д.А. Исматуллаева, Д.А.Азимова. Применение антибиотиков нового поколения для подкормки гусениц тутового шелкопряда	125
T.M. Begmatov. Erakond stimulyatorini ipak qurtini hayotchanligiga ta'siri	126
Ш.Р. Тошматова. Фойдали ҳашаротлар ва уларнинг қишлоқ хўжалиги ва халқ хўжалигида тугган ўрни	128